

"Syster Berta" berättar ...



Jag är född på Gräsmarö, en ö i Gryts skärgård, och är uppväxt i skärgårdsmiljö.

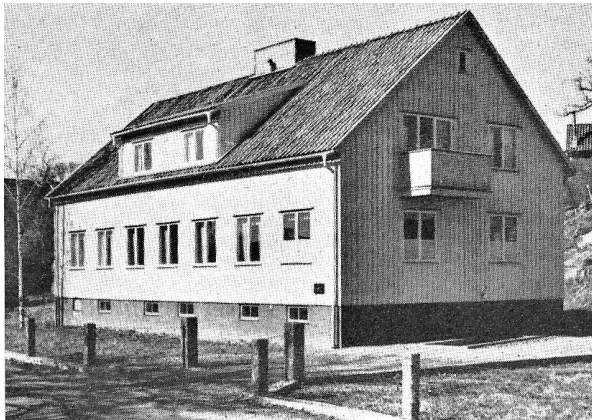
Det var en av anledningarna till att jag efter examen sökte till ett skärgårdsdistrikt.

Efter avslutad grundskola gick jag en hushållsskolekurs i Söderköping, inom sjukvården började jag 1 september 1939, samma dag som andra världskriget bröt ut.

Jag arbetade som sjukvårdsbiträde i fyra år. För att få betyg till att kunna komma in på sjuksköterskeskola

gick jag på Sigtuna folkhögskola två år, och 1949 tog jag sjuksköterskeexamen i Örebro.

Sedan arbetade jag några år för att få praktik, och efter avslutad kurs och praktik blev jag distriktssjuksköterska, därefter sökte jag tjänsten i Figeholm.



Det är mycket som har förändrats under min tid. Förr var det omöjligt att säga "du" till en patient, inte heller fick personalen dua varandra i patients närvaro.

Jag vande mig så småningom, och nu är det praktiskt. Fortfarande kan jag känna det svårt att dua mycket gamla människor. Men man kunde alltid fråga om det gick bra att säga du. I mitt jobb skulle man känna aktning och respekt för andra människor och speciellt då äldre. Man hör ibland viss kritik mot

ungdomar, men vi äldre kanske också skulle visa ungdomar lite mera respekt och aktning.

Jag vet att man får mycket tillbaka om man bjuder på sig själv. Jag tycker vi har så fina ungdomar i dag och dom skall vi vara rädda om.

Figeholms distriktet var till ytan annorlunda när jag började tjänsten, det omfattade Misterhults södra församling och norra distriktet tillhörde Mörtfors distrikt.

Det betydde inte så mycket med gränser eftersom tjänsten i Mörtfors ofta var vakant.

Då var det bara att ställa upp, och ta dubbelförordnande, men det gick bra det också.

Då hade man så kallad oreglerad arbetstid, vilket innebar att arbetet kunde börja klocka åtta på morgonen men på kvällen var det inte så noga med tiden. Vissa kvällar kunde det bli riktigt sent, då var t det taxi som fick köra, och tur var det, för att hitta alla ställen i byarna och på öar var inte lätt. Vi hade också telegrafan och postkontoret, där visste de alltid.

Till Telegrafan kunde man ringa och tala om vart man skulle och de kunde få fatt på oss om hjälp behövdes på annat håll.

Vi hade två centraler, men det var flera barn då.

Vi samlade ihop alla barnen i samma familj på samma gång och Taxi fick köra o hämta hela skaran, vi hade kartoteket upplagt efter familj, inte efter födelsenummer.

Då i början på femtiotalet kunde det fortfarande finnas något fall av engelska sjukan, men det försvann ganska snart. Det fanns egentligen bara två vaccinationer då som vi gav, det var

BCG (*mot Tuberkulos*) och smittkoppsvaccin. Nu är de sjukdomarna så gott som utrotade här i landet.

Jag minns att varje höst gjordes en stor "klumprekvisition" av AD-droppar som man fick fara runt till byarna och öarna för att dela ut till familjer med barn under sju år. Då delade man ut droppar och skrev recept som senare kunde hämtas ut på apoteket, det var ju ganska praktiskt. Amningen är ett ämne som har svängt mycket under den tid som jag har varit här, först ammade alla, sedan kom alla de nya bröstmjölsersättningarna som alla tyckte var så behändiga. Vi på BVC (*Barnvårdscentralen*) förstod nog inte att bromsa den utvecklingen, utan det blev för mycket åt det hållet.

Nu börjar alla förstå hur viktig det är med bröstmjölken, så nu har det svängt tillbaka igen, som tur är.

Ute på öarna hade man också BVC, det tillgick så att man ringde till någon på en ö och sa att vi har tänkt att ha central "den eller den dagen", och sedan fick den personen meddela övriga på ön.

Det var man på Älö som hette Karl Andersson som alltid for runt med oss på de turerna. På kvällen gick vi iland ute vid Klintemåla och då hade vi passerat bla. Hamnö, Skavdö, Älö, Öro, Vinö och Marsö. Vi utgick alltid från Lindnäs, så gjorde även doktorn hembesök ifall det behövdes hos någon öbo. Det var trevliga dagar att få träffa öborna, alla var så vänliga och upplät sina hem för oss så vi kunde vara där.

Det fanns tio skolor i Misterhult när jag började, Långö, Lilla Laxemar, Stora Basthult, Skurö, Baggetorp, Lindhem, Krokstorp, Misterhult, Fårbo och Figeholm, nu finns bara de tre sist nämnda.

Jag undrar om barnen mår bättre i de stora skolorna, än vad de gjorde i de små byskolorna, där deras fröken ibland var mer som deras mor?

De som styr borde nog tänka till mera vad det gäller skolorna, om det verkligen är så bra med stora skolor och även tänka mer på barnen.

I de små skolorna hade läraren mer tid till vart och ett barn, trots att de kanske hade flera klasser i samma sal.

Lungtuberkulos var en sjukdom som härjade i Sverige under lång tid, det var vid sekelskiftet 1900 det började och det höll på in på femtiotalet.

Det bildades en hel organisation som fick ta hand om detta, det byggdes sanatorier som fanns i varje län. Dessutom fanns det "jubileumsanatorier", dessa byggdes upp efter att Kung Oskar II hade varit regent i tjugofem år. Det startades en insamling och av dessa pengar byggdes sanatorier i Hässelby i Småland, Spännshult i Halland, Hålahult i Närke, Österåsen i Ångermanland, och de drevs även av de insamlade pengarna. Till dessa kunde patienter från hela Sverige komma.

Just den här kustremsan i Småland var väldigt drabbat av tuberkulos, det kunde jag se när jag läste in i journalerna. Det var många familjer som var drabbade av denna sjukdom.

På sanatorierna vårdades mest unga och medelålders, det fanns ingen medicin som hjälpte.

Patienterna fick komma dit och äta bra och rejält mycket med mat, vila och få frisk luft.

Det fungerade så att varje avdelning hade en egen altan där det stod sängar på rader, dit fick patienterna flytta ut till från sin nattsäng och ligga i en annan säng på altanen under dagen.

De där sanatorier låg ofta lite avsides och helst i talldungar, för man trodde att den luften var extra hälsosam, om det är sant är ingen som vet?

Anledningen till att sjukdomen nu knappast finns beror på bättre bostäder, bättre hygien, bättre kost, insikten om smittorisken, BCG-vaccinationen och framförallt läkemedel som gör att sjukdomen är medicinskt behandlingsbar.

I dag är det ingen katastrof att få tuberkulossjukdom för den är behandlingsbar.

1963 gick jag en kurs i mödravård och fick därefter ta hand om mödravården, innan mig var det syster Edit Videll som var distriktsbarnmorska samtidigt som hon förestod BB i Misterhult.

Just mödravården har betytt väldigt mycket för mig, att träffa mammorna först och därefter barnen och delta i deras skötsel, det har blivit en helhet som har hjälpt mig i mitt arbete enormt mycket. Jag har lärt känna människor väl och det har underlättat mitt arbete.

Tyvärr måste jag säga att det som håller på att ske i familjen, denna lilla cell i samhället, är något farligt, den håller på att sprängas sönder i och med att ingen har tid med barnen. Tryggheten för barnen att alltid ha någon hemma försvinner, jag tror på kvinnans frigörelse men man får inte glömma bort barnen.

Någon av föräldrarna borde vara hemma hos barnen, detta är min åsikt, något jag tror jag delar med många. Det är inte för man blir äldre som man förstår vad ett hem betyder för ett barn, det är den grunden man skall bygga sitt liv på.

Det är så många människor jag kommit kontakt med under mitt arbete, det skulle bli många sidor bara att berätta minnen från tiden.

Men ett minne skall jag försöka återge och detta med stor glädje. Jag skulle på sjukbesök på Långö, bilväg fanns till Ävrö. Det var vinter och is, på ditfärden var det problemfritt, vi åkte med häst o släde. Men på hemresan blev det oväder med blåst och yrsnö.

Taxi ville inte köra längre än till Ekerum. Men Einar Andersson som hade affär i Ekerum skulle sända varor till Långö och jag fick åka med honom, men först efter att han fått hjälp att vända bilen hemåt, kunde vi starta vår resa.

Jag kunde inte se vägen och jag undrar om Andersson verkligen såg något av vägen? Han sa "stannar jag bilen så blir vi sittandes i någon driva", så det var bara att köra.

Efteråt förstår jag att Andersson kunde vägen bra och att hans körskicklighet gjorde att vi tog oss fram.

En annan fin människa som jag minns var Andreas Nilsson på Långö, en verkligt rejäl person som man kunde lita på i alla väder, en lugn o trygg skärgårdskarl.

Många gånger hämtade han mig vid bryggan i Kärrsvik när det var öppet vatten, var det is som inte var farbar ända ut till Långö, fick jag gå ett stycke på isen och så hämtade han mig vid iskanten.

Och skulle man till några andra av öarna, så blev man hämtad av moderna fiskebåtar med centralvärme. På vintern kunde man även bli hämtad av hydrocopter och om isen blev tillräckligt stark kunde det hända att jag tog bilen till Vinö.

Att jag har stannat i Figeholm i trettioett år nu, beror på att jag har trivs så bra med alla fina människor och så gifte jag mig med en man som bodde här, (*Tor Kågert, Stora Fighult*) plus att mitt arbete har betytt så mycket för mig.

*Berta Kågert Distriktsköterska.*